

**Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lagar om ändring av självstyrelselagen för Åland och 17 § jordförvärvslagen för Åland**

**PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL**

I propositionen föreslås ändringar av självstyrelselagen för Åland som bör göras till följd av förslaget till ny Regeringsform för Finland. Ändringarna avser bestämmelserna om hur presidenten fattar beslut i ärenden som gäller landskapets självstyrelse, bestämmelserna om förfarandet vid godkännande av internationella fördrag, bestämmelserna om ändring och förklaring av självstyrelselagen

gen samt en bestämmelse om förklaring av grundlag. I propositionen ingår också ett förslag till ändring av bestämmelserna om ändring och förklaring av jordförvärvslagen för Åland. Ändringsförslagen är huvudsakligen av lagteknisk natur.

De föreslagna lagarna avses träda i kraft samtidigt som den nya regeringsformen, dvs. den 1 mars 2000.

---

**MOTIVERING**

**1. Nuläge och behovet av ändringar**

*Presidentens beslutsfattande i ärenden som gäller Åland*

Enligt 34 § 1 mom. självstyrelselagen för Åland (1144/1991), nedan *självstyrelselagen*, skall presidenten i ärenden som gäller landskapet Ålands självstyrelse fatta beslut på det sätt som anges i 34 § regeringsformen.

Regleringen i 34 § regeringsformen är knapphändig och där anges t.ex. inte vilken roll statsrådets allmänna sammanträde har i presidentens beslutsfattande. I praxis har dock utformats vedertagna rutiner bl.a. beträffande frågan om när ett ärende skall genomgå förberedande behandling i statsrådet innan det föredras för presidenten. Delvis

har förfarandena bestämts i ett cirkulär av den 5 januari 1944, det s.k. Linkomiesbrevet, men behandlingen av ålandsärenden bygger uteslutande på regler som utformats i praxis.

Enligt 34 § 2 mom. självstyrelselagen skall ärenden som gäller landskapets självstyrelse föredras i statsrådet från justitieministeriet. Ärenden som gäller landskapets ekonomi föredras dock från finansministeriet.

De vanligaste ärenden som föredras från justitieministeriet gäller lagkontrollen av landskapslagar, vilket regleras i 19 § självstyrelselagen, överenskommelseförordningar, som regleras i 32 §, och bifall till internationella fördrag, som regleras i 59 §.

Bestämmelserna om landskapets ekonomi

finns i 7 kap. självstyrelselagen. Dessutom skall enligt 56 § 5 mom. beslut av Ålandsdelegationen som gäller verkställande av avräkning, fastställande av skattegottgörelse och beviljande av extra anslag och bidrag stadfästas av presidenten.

Enligt nuvarande praxis behandlas ovan nämnda ärenden vid statsrådets allmänna sammanträde innan de föredras för republikens president. I ärenden som gäller lagkontrollen av landskapslagar föredras statsrådet inte något förslag till avgörande. Ärenden som gäller landskapets ekonomi genomgår däremot förberedande behandling i statsrådet innan de föredras för presidenten.

#### *Ikraftträdande av internationella fördrag*

Enligt 59 § 1 mom. självstyrelselagen gäller att om ett internationellt fördrag som Finland ingår innehåller en bestämmelse som står i strid med självstyrelselagen, blir bestämmelsen gällande i landskapet endast om därom stiftas en lag i den ordning som anges i 67 och 69 § riksdagsordningen (7/1928) samt 69 § självstyrelselagen. Detta innebär att bestämmelser i ett internationellt fördrag som direkt strider mot självstyrelselagen kan träda i kraft i landskapet endast om fördraget godkänns i grundlagsordning i riksdagen och med kvalificerad majoritet i lagtinget.

I regeringens proposition med förslag till ny Regeringsform för Finland (RP 1/1998 rd) föreslås att den nuvarande riksdagsordningen upphävs. Hänvisningarna i 59 § 1 mom. självstyrelselagen bör därför ändras.

#### *Ändring och förklaring av självstyrelselagen*

Enligt 69 § 1 mom. självstyrelselagen kan lagen inte ändras, förklaras eller upphävas annat än genom överensstämmande beslut av riksdagen och lagtinget, inte heller kan avvikelse från den göras på något annat sätt. Besluten skall i riksdagen fattas i den ordning som gäller vid ändring, förklaring eller upphävande av grundlag och i lagtinget med en majoritet om minst två tredjedelar av de avgivna rösterna.

I förslaget till ny regeringsform finns bestämmelserna om kvalificerad lagstiftningsordning i 73 §. Där används endast uttrycken stiftande, ändring eller upphävande av grundlagen samt avgränsade undantag från grundlagen. Enligt detaljmotiven till paragra-

fen föreslås inte något särskilt omnämnande om att förklaring av grundlag förutsätter grundlagsordning. Något sådant uttryckligt omnämnande behövs inte, eftersom förklaring till grundlagen i den bemärkelse som avses i 67 § riksdagsordningen kan anses som ändring av grundlagen.

Eftersom inte heller självstyrelselagen kan förklaras på annat sätt än att den ändras bör ordet "förklaring" utgå ur 69 §.

I 27 § 1 punkten självstyrelselagen stadgas att riket har lagstiftningsbehörighet i fråga om stiftande, ändring, förklaring och upphävande av grundlag samt avvikelse från grundlag. Ordet "förklaring" bör även här utgå av de skäl som anfördes ovan.

#### *Ändring och förklaring av jordförvärvslagen för Åland*

Jordförvärvslagen för Åland (3/1975), nedan *jordförvärvslagen*, kan inte heller enligt lagens 17 § ändras, förklaras eller upphävas annat än i grundlagsordning och med lagtingets bifall. Av de skäl som anfördes ovan bör ordet "förklaring" utgå också ur jordförvärvslagen.

## 2. Föreslagna ändringar

#### *Presidentens beslutsfattande i ärenden som gäller Åland*

Enligt förslaget ändras 34 § självstyrelselagen så att hänvisningen till 34 § regeringsformen ersätts med en hänvisning till 58 § i den nya regeringsform som avses träda i kraft den 1 mars 2000.

I förslaget till ny grundlag har bestämmelserna om presidentens och statsrådets beslutsfattande ändrats jämfört med den nu gällande grundlagen. Huvudregeln enligt den föreslagna 58 § regeringsformen är att statsrådet lägger fram ett förslag till avgörande för presidenten. Om presidenten inte vill godkänna detta förslag, återgår ärendet till ny behandling i statsrådet. Först när saken andra gången föredras för presidenten kan presidenten fatta ett beslut som avviker från statsrådets förslag. Ett viktigt undantag finns dock: Om ärendet gäller avlåtande eller återtagande av en proposition till riksdagen, skall presidenten fatta beslut i enlighet med statsrådets nya förslag.

Från huvudregeln i 58 § 1 mom. i den

föreslagna nya regeringsformen finns undantag i paragrafens 2 mom. Där räknas upp vissa ärenden i vilka presidenten fattar beslut utan att statsrådet lägger fram förslag till avgörande. Enligt 58 § 3 mom. 5 punkten är "i självstyrelselagen för Åland avsedda andra ärenden än sådana som gäller landskapets ekonomi" en sådan kategori ärenden där statsrådet inte lägger fram förslag till avgörande. Detta innebär följande:

1) *Landskapslagar* föredras direkt för presidenten utan att statsrådet lägger fram förslag till avgörande. Frågan om landskapslagar över huvud taget skall behandlas vid allmänt sammanträde i statsrådet regleras inte i 58 § i den föreslagna regeringsformen, utan detta bestäms i den lagstiftning som gäller beslutsfattandet i statsrådet.

2) *Överenskommelseförordningar* utfärdas av republikens president efter överenskommelse med landskapsstyrelsens samtycke. Enligt 80 § 1 mom. i förslaget till ny regeringsform utfärdas en förordning av statsrådet, om det inte särskilt anges vem som skall utfärda den. I 32 § 3 mom. självstyrelselagen finns redan en särbestämmelse, som säger att överenskommelseförordningar alltid utfärdas av republikens president.

Överenskommelseförordningar bör anses vara sådana i självstyrelselagen avsedda ärenden som föredras för presidenten utan att statsrådet lägger fram förslag till avgörande. Överenskommelseförordningar föredras alltid av justitieministern.

3) *Ärenden som gäller landskapets ekonomi* skall behandlas vid statsrådets allmänna sammanträde och statsrådet lägger fram förslag till avgörande för presidenten. Dessa ärenden gäller avräkningen, skattegottgörelse, extra anslag och extra bidrag (56 § självstyrelselagen). De beslut som avses i 56 § självstyrelselagen skall av presidenten stadfästas oförändrade eller lämnas utan stadfästelse. Om presidenten fattar beslut om att inte stadfästa Ålandsdelegationens beslut i oförändrad form, skall ärendet hänskjutas till delegationen för ny behandling.

4) *Framställningar till Ålands lagting om ikraftträdande av internationella fördrag* skall behandlas på samma sätt som landskapslagar, dvs. utan att statsrådet lägger fram förslag till avgörande. Frågan om dessa ärenden alls skall behandlas vid statsrådets allmänna sammanträde regleras inte heller i regeringsformen, utan bestäms enligt lagstiftningen om beslutsfattandet i statsrådet.

### *Ikraftträdande av internationella fördrag*

Bestämmelsen i 59 § 1 mom. om förfarandet vid godkännande av internationella fördrag som strider mot självstyrelselagen skall enligt förslaget ändras så att hänvisningen till 67 och 69 § riksdagsordningen ersätts med en hänvisning till den nya regeringsformen.

Huvudregeln för behandling av lagar i grundlagsordning finns i 73 § i den föreslagna nya regeringsformen. Enligt den skall lagförslag som innebär ändring av eller undantag från grundlagen godkännas med enkel majoritet att vila till det första riksmöte som hålls efter följande riksdagsval. Lagförslaget skall sedan med oförändrat sakinhåll godkännas med minst 2/3 av de avgivna rösterna. Ett lagförslag behöver dock inte lämnas vilande, om det först förklaras brådskande med minst 5/6 av de avgivna rösterna. Beträffande internationella fördrag finns dock i den föreslagna nya grundlagen en särskild bestämmelse som avser s.k. inskränkt grundlagsordning. Enligt andra mening i 95 § 2 mom. skall nämligen sådana lagförslag om ikraftträdande av en internationell förpliktelse som gäller grundlagen godkännas med ett beslut som har fattats med minst 2/3 av de avgivna rösterna. I dessa fall lämnas saken således inte vilande och behöver inte heller förklaras brådskande.

Det nu gällande 1 mom. i 59 § självstyrelselagen hänvisar inte bara till riksdagsordningen utan också till 69 § självstyrelselagen. I 69 § sägs att beslut om ändring av självstyrelselagen skall i riksdagen fattas i den ordning som gäller vid ändring, förklaring eller upphävande av grundlag och i lagtinget med en majoritet om minst två tredjedelar av de avgivna rösterna.

För att hänvisningarna i 59 § 1 mom. inte skall vara onödigt invecklade föreslås det att lagrummet ändras så, att det endast görs en hänvisning till regeringsformen och därefter beskrivs hur beslutet fattas i lagtinget. Hänvisningen till 69 § självstyrelselagen kan därför strykas. På det sättet undviker man den kedja av hänvisningar från 59 § 1 mom. till 69 § och tillbaka till regeringsformen som annars skulle uppstå.

Den föreslagna ändringen är enbart teknisk och avser inte någon ändring i sak. Detta innebär att lagförslag om ikraftträdande av fördrag som strider mot självstyrelselagen i den mening 59 § 1 mom. avser skall god-

kännas i s.k. inskränkt grundlagsordning i riksdagen samt med 2/3 av de avgivna rösterna i lagtinget för att bli gällande i landskapet.

#### *Ändring och förklaring av självstyrelselagen*

27 § 1 punkten och 69 § 1 mom. föreslås ändrade så att orden "förklaring" och "förklaras" stryks. Ändringen är enbart formell. Varken regeringsformen eller självstyrelselagen kan förklaras på något annat sätt än genom att själva lagen ändras.

#### *Ändring och förklaring av jordförvärvslagen*

I 17 § jordförvärvslagen ingår också bestämmelser om förklaring av lagen. Ordet "förklaras" föreslås utgå av samma skäl som gäller självstyrelselagen.

Den nämnda paragrafen i jordförvärvslagen, som gäller begränsningar av möjligheterna att ändra lagen, är utformad på samma sätt som motsvarande paragraf (44 §) i den upphävda självstyrelselagen (670/1951). I samband med 1991 års revision av självstyrelselagen fick paragrafen i självstyrelselagen dock en ny utformning. Det finns ingen anledning till att paragraferna i självstyrelselagen och jordförvärvslagen skall ha olika utformning. Därför föreslås det att 17 § jordförvärvslagen ändras så att den också till ordalydelsen exakt motsvarar självstyrelselagen.

### **3. Propositionens verkningar**

Propositionen har inga direkta administrativa eller ekonomiska verkningar. Bestämmelserna i den nya regeringsformen om beslutsprocessen i statsrådet och om republikens presidents beslutanderätt innebär inte heller några direkta ändringar beträffande behandlingen av ålandsärenden.

Föredragningen av ärenden som gäller landskapets ekonomi sker redan nu så att saken behandlas i statsrådet och så att statsrådet lägger fram förslag till avgörande. Enligt den nya regeringsformen återgår saken till statsrådet, om presidenten inte avgör saken enligt det förslag som föreläggs honom. När saken på nytt föredras för presidenten, kan presidenten avvika från statsrådets förslag. Enligt 56 § självstyrelselagen skall dock ärendet hänskjutas till Ålandsdelegationen, om presidenten vägrar stadfästa delega-

tionens beslut oförändrat.

Frågan om landskapslagar och andra i självstyrelselagen avsedda ärenden som föredras för presidenten över huvud taget skall behandlas vid statsrådets allmänna sammanträde regleras varken i regeringsformen eller självstyrelselagen. Denna fråga regleras i lagstiftningen om beslutsfattandet i statsrådet och bör därför behandlas separat.

Självstyrelselagen och jordförvärvslagen föreslås ändrade endast i tekniskt hänseende. Förslaget innebär inte att det i framtiden skulle vara möjligt att "förklara" dessa lagar på något annat sätt än genom att ändra dem.

### **4. Beredningen av propositionen**

Propositionen har beretts av en arbetsgrupp tillsatt av justitieministeriet med representanter för Ålands lagting, Ålands landskapsstyrelse, utrikesministeriet, finansministeriet samt jord- och skogsbruksministeriet.

Propositionsutkastet har säpts på remiss till Ålands landskapsstyrelse, Ålandsdelegationen och utrikesministeriet. Propositionsutkastet har också tillställts republikens presidents kansli och justitiekanslersämbetet.

Ålands landskapsstyrelse anför i sitt utlåtande att det är dess bestämda uppfattning och åsikt att ordet "förklaring" måste kvarstå. Som främsta motiv anför landskapsstyrelsen de alltmer omfattande befogenheter som högsta domstolen tagit sig vid den s.k. lagkontrollen, vilka befogenheter och bedömningar alltmer närmar sig det som lagstiftaren i tiderna avsåg med rättsbegreppet "förklaring av lag".

Ålandsdelegationen påpekar i sitt utlåtande att republikens president enligt 56 § självstyrelselagen antingen skall stadfästa Ålandsdelegationens beslut oförändrade eller hänskjuta saken till delegationen för ny behandling. Ett uttalande om detta har fogats till propositionens motivering. Ålandsdelegationen konstaterar också att ordet "förklaring" ingår i 17 § jordförvärvslagen. Propositionen har med anledning av detta kompletterats. I övrigt förordar Ålandsdelegationen efter omröstning lagförslaget. Minoriteten anför att ordet "förklaring" bör kvarstå åtminstone tills en mera genomgripande ändring av självstyrelselagen görs.

Utrikesministeriet förordar propositionsutkastet.

Trots landskapsstyrelsens utlåtande föreslås det att ordet "förklaring" skall utgå ur

69 § 1 mom. självstyrelselagen och 17 § jordförvärvslagen. Orsaken till att "förklaring av grundlag" har strukits i förslaget till ny grundlag är att detta rättsinstitut inte längre anses finnas till i Finlands konstitution och att uttrycket därför saknar innehåll och betydelse. Om man däremot medvetet lämnade kvar uttrycket i självstyrelselagen och jordförvärvslagen, skulle det innebära att man anser att institutet har någon betydelse i dessa lagar. Det skulle då vara oklart och svårt att påvisa vilken betydelsen är.

#### 5. Ikraftträdande

Lagförslagen har direkt anknytning till regeringens proposition med förslag till ny Regeringsform för Finland (RP 1/1998 rd). Lagarna föreslås därför träda i kraft den 1

mars 2000 samtidigt som den nya regeringsformen.

#### 6. Lagstiftningsordning

Förslagen innebär en ändring av självstyrelselagen och jordförvärvslagen och skall därför behandlas i den ordning 69 § 1 mom. självstyrelselagen och 17 § jordförvärvslagen anger. Självstyrelselagen och jordförvärvslagen kan ändras endast genom överensstämmande beslut av riksdagen och lagtinget. Besluten skall i riksdagen fattas i den ordning som gäller för ändring av grundlag och i lagtinget med en majoritet av minst två tredjedelar av de avgivna rösterna.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs Riksdagen följande lagförslag:

## 1.

**Lag****om ändring av självstyrelselagen för Åland**

I enlighet med riksdagens och Ålands lagtings beslut, tillkomna på det sätt som 69 § 1 mom. självstyrelselagen för Åland av den 16 augusti 1991 (1144/1991) föreskriver, ändras i självstyrelselagen för Åland 27 § 1 punkten, 34 § 1 mom., 59 § 1 mom. och 69 § 1 mom. som följer:

## 27 §

*Rikets lagstiftningsbehörighet*

Riket har lagstiftningsbehörighet i fråga om

1) stiftande, ändring och upphävande av grundlag samt avvikelser från grundlag,

---

## 34 §

*Beslutsfattande och föredragning*

I ärenden som gäller landskapets självstyrelse fattar republikens president beslut på det sätt som anges i 58 § regeringsformen.

---

## 59 §

*Ikraftträdande av internationella fördrag*

Om ett internationellt fördrag som Finland ingår innehåller en bestämmelse som står i strid med denna lag, blir bestämmelsen gällande i landskapet endast om därom stiftas

---

en lag i den ordning 95 § 2 mom. regeringsformen anger för lagförslag om ikraftträdande av en internationell förpliktelse som gäller grundlag och lagtinget ger sitt bifall till lagen med en majoritet om minst två tredjedelar av de avgivna rösterna.

---

## 69 §

*Ändring av självstyrelselagen. Landskapslagar som antas med kvalificerad majoritet*

Denna lag kan inte ändras eller upphävas annat än genom överensstämmande beslut av riksdagen och lagtinget, inte heller kan avvikelser från den göras på något annat sätt. Besluten skall i riksdagen fattas i den ordning som gäller vid ändring eller upphävande av grundlag och i lagtinget med en majoritet om minst två tredjedelar av de avgivna rösterna.

---

Denna lag träder i kraft den 200 .

2.

## Lag

### om ändring av 17 § jordförvärvslagen för Åland

I enlighet med riksdagens beslut, tillkommet på det sätt som 67 § riksdagsordningen föreskriver, och med bifall av Ålands lagting

ändras i jordförvärvslagen för Åland av den 3 januari 1975 (3/1975) 17 § som följer:

17 §

Denna lag kan inte ändras eller upphävas annat än genom överensstämmande beslut av riksdagen och lagtinget, inte heller kan avvikelse från den göras på något annat sätt. Besluten skall i riksdagen fattas i den ord-

ning som gäller vid ändring eller upphävande av grundlag och i lagtinget med en majoritet om minst två tredjedelar av de avgivna rösterna.

Denna lag träder i kraft den 200 .

Helsingfors den 2 oktober 1998

Republikens President

MARTTI AHTISAARI

Justitieminister *Jussi Järventaus*

## 1.

**Lag****om ändring av självstyrelselagen för Åland**

I enlighet med riksdagens och Ålands lagtings beslut, tillkomna på det sätt som 69 § 1 mom. självstyrelselagen för Åland av den 16 augusti 1991 (1144/1991) föreskriver, ändras i självstyrelselagen för Åland 27 § 1 punkten, 34 § 1 mom., 59 § 1 mom. och 69 § 1 mom. som följer:

*Gällande lydelse**Föreslagen lydelse*

## 27 §

*Rikets lagstiftningsbehörighet*

Riket har lagstiftningsbehörighet i fråga om

1) stiftande, ändring, *förklaring* och upphävande av grundlag samt avvikelse från grundlag,

1) stiftande, ändring och upphävande av grundlag samt avvikelse från grundlag,

## 34 §

## 34 §

*Beslutsfattande och föredragning**Beslutsfattande och föredragning*

I ärenden som gäller landskapets självstyrelse fattar republikens president beslut på det sätt som stadgas i 34 § regeringsformen.

I ärenden som gäller landskapets självstyrelse fattar republikens president beslut på det sätt som *anges* i 58 § regeringsformen.

## 59 §

## 59 §

*Ikraftträdande av internationella fördrag**Ikraftträdande av internationella fördrag*

Om ett internationellt fördrag som Finland ingår innehåller en bestämmelse som står i strid med denna lag, blir bestämmelsen gällande i landskapet endast om därom stiftas

Om ett internationellt fördrag som Finland ingår innehåller en bestämmelse som står i strid med denna lag, blir bestämmelsen gällande i landskapet endast om därom stiftas

*Gällande lydelse*

en lag i den ordning som stadgas i 67 och 69 §§ riksdagsordningen samt 69 § i denna lag.

---

## 69 §

*Ändring av självstyrelselagen. Landskapslagar som antas med kvalificerad majoritet*

Denna lag kan inte ändras, förklaras eller upphävas annat än genom överensstämmande beslut av riksdagen och lagtinget, inte heller kan avvikelser från den göras på något annat sätt. Besluten skall i riksdagen fattas i den ordning som gäller vid ändring, förklaring eller upphävande av grundlag och i lagtinget med en majoritet om minst två tredjedelar av de avgivna rösterna.

---

*Föreslagen lydelse*

en lag i den ordning 95 § 2 mom. *regeringsformen* anger för lagförslag om ikraftträdande av en internationell förpliktelse som gäller grundlag och lagtinget ger sitt bifall till lagen med en majoritet om minst två tredjedelar av de avgivna rösterna.

---

## 69 §

*Ändring av självstyrelselagen. Landskapslagar som antas med kvalificerad majoritet*

Denna lag kan inte ändras eller upphävas annat än genom överensstämmande beslut av riksdagen och lagtinget, inte heller kan avvikelser från den göras på något annat sätt. Besluten skall i riksdagen fattas i den ordning som gäller vid ändring eller upphävande av grundlag och i lagtinget med en majoritet om minst två tredjedelar av de avgivna rösterna.

---

*Denna lag träder i kraft den 200 .*

---

## 2.

**Lag****om ändring av 17 § jordförvärvslagen för Åland**

I enlighet med riksdagens beslut, tillkommet på det sätt som 67 § riksdagsordningen föreskriver, och med bifall av Ålands lagting

ändras i jordförvärvslagen för Åland av den 3 januari 1975 (3/1975) 17 § som följer:

*Gällande lydelse*

## 17 §

Denna lag får icke ändras, förklaras eller upphävas, ej heller avvikelse från den göras annorledes än med Ålands landstings bifall och i den ordning, som om grundlag är stadgat.

I landskapslag kan bestämmas att landstingets i 1 mom. avsedda bifall så ock landstingets beslut om förslag till ändring, förklaring eller upphävande av eller avvikelse från stadgandena i denna lag skall vid ärendets behandling i landstinget omfattas av minst två tredjedelar av de avgivna rösterna. Landskapslag, där sådan bestämmelse införes, skall stiftas i sagda ordning.

*Föreslagen lydelse*

## 17 §

Denna lag kan inte ändras eller upphävas annat än genom överensstämmande beslut av riksdagen och lagtinget, inte heller kan avvikelse från den göras på något annat sätt. Besluten skall i riksdagen fattas i den ordning som gäller vid ändring eller upphävande av grundlag och i lagtinget med en majoritet om minst två tredjedelar av de avgivna rösterna.

Denna lag träder i kraft den

200 .